

Bli

asbest

smart

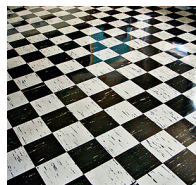
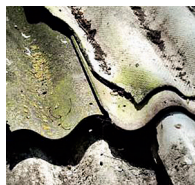
fackförbund
i samverkan

”PROBLEMET ÄR ATT ASBEST ÄR LIVSFARLIGT
ATT ANDAS IN, ÄVEN I SMÅ MÄNGDER
ÄR DET FARLIGT.

DENNA BROSCHYR ÄR FRAMTAGEN PÅ UPPDRAG AV 6F, FACKFÖRBUND I SAMVERKAN.

TEXT: HELÉNE GÖTBERG GRAFISK FORM: MALCOLM GRACE AB, www.malcolmgrace.com TRYCK: HYLTE TRYCK AB

FAKTA/Asbest är ett samlingsnamn för flera naturliga mineraler. Bland annat finns vit, brun och blå asbest, där den vita är den som använts mest i Sverige. Brun asbest användes oftast vid sprutisolering. Ordet **asbest** betyder **oförstörbar**.

Asbest

EN DEL AV DIN VARDAG

»DU SOM HÅLLER den här broschyren i din hand arbetar i byggbranschen som elektriker, byggnadsarbetare eller målare. Men du kan också vara fastighetsskötare, städare, anläggningsarbetare eller sjöman. Gemensamt för yrkena är att de oftare än andra yrkesgrupper kan stöta på asbest i sin vardag.

ASBEST ÄR FÖRBJUDET SEDAN LÄNGE. Det totalförbjöds i Sverige 1982. Materialet har fantastiska egenskaper, vilket gjort att det ofta använts i byggnader. Problemet är att det är livsfarligt att andas in, även i små mängder. Det är ofarligt så länge det sitter inkapslat, det är först när man börjar riva eller materialet går sönder som det blir problem.

EFTERSOM DET ÄR FARLIGT är lagstiftning sträng och det finns detaljerade beskrivningar hur material med asbest ska hanteras. Bland

annat måste den som ska renovera eller bygga om alltid göra en ordentlig inventering innan. Ändå händer det allt för ofta att människor utsätts.

Debatten om asbest på 70-talet gjorde alla medvetna om hur farligt det är, nu har kunskapen fallit i glömska – trots att mycket asbest fortfarande finns kvar.

MED DEN HÄR BROSCHYREN vill vi göra dig uppmärksam på att du kan komma i kontakt med asbest. Informationen är inte heltäckande. Men den beskriver kortfattat varför ämnet är farligt. Vad du ska tänka på och göra när du misstänker asbest på din arbetsplats. Det finns också information vart du ska vända dig om du vill ha mer information. **o**

*Byggnads, Elektrikerna,
Fastighets, Målarna och SEKO*

”ASBEST ÄR INTE FARLIGT FÖR DIG NÄR DET
SITTER INKAPSLAT. DET ÄR FÖRST NÄR
ASBEST- FIBRERNA KOMMER LOSS ELLER
DAMMAR SOM DIN HÄLSA KAN SKADAS.

FAKTA / På 70-talet kom många åtgärder för att minska asbestanvändningen. Arbetsmarknadens parter inom byggindustrin kom till exempel överens om att kraftigt minska asbestanvändningen inom byggindustrin. **Sverige var en av de första länderna som förbjöd asbest.** Så småningom har många andra länder följt efter och infört förbud eller starkt begränsat användning av asbest.

De små partiklarna

– MED DE STORA RISKERNA

» TROTS ATT ASBEST VARIT FÖRBIJDET

i Sverige sedan 1982 så finns det fortfarande mycket asbest kvar i våra hus, byggnader och anläggningar. Det kan även finnas i gamla båtar och produkter som till exempel bromsar. Hur mycket asbest som finns kvar i vårt samhälle är det ingen som egentligen vet. Därför är det viktigt att du alltid är vaksam i byggnader och båtar som producerats före 1982.

INNAN ASBEST FÖRBIJÖDS användes det en hel del. Asbest har bra tekniska egenskaper, vilket gör det användbart till mycket. Bland annat är det värmetåligt, har hög hållfasthet och är ljudisolerande. Dessutom är det smidigt och lätt att bearbeta. Det har gjort att det har blandats med annat och därför finns till exempel i cement, bruk, fix och lim.

ASBEST ÄR INTE FARLIGT för dig när det sitter fast eller är inkapslat, det är först när asbest-

fibrerna kommer loss eller dammar som din hälsa kan skadas. Den risken finns vid renovering och ombyggnad. Även när material eller produkter går sönder kan fibrerna börja flyga omkring.

ASBESTFIBRERNA ÄR SMÅ OCH LÄTTA. Du kan inte se dem. Du känner inte heller något obehag när du andas in dem. Det tar också lång tid innan du märker konsekvenserna. Dammet och fibrerna far omkring länge efter att du börjat riva i asbestmaterial. Asbestfibrerna är farliga eftersom de splittras på längden och blir som små nålar. Att de stannar kvar i kroppen beror på att de är svåra att bryta ner och sannolikt spelar det roll att de är nålformade. Man vet att tunna fibrer är farligare än tjocka fibrer och särskilt om de är svärnedbrytbara i kroppen. Ofta går det att se att här finns asbest, men lika ofta går det inte avgöra om materialet innehåller asbest eller inte. Inte allt för sällan sitter det också dolt. ○

”TILL SKILLNAD MOT MÅNGA ANDRA FÖRORENINGAR STANNAR ASBEST KVAR LÄNGE I KROPPEN EFTERSOM DET ÄR MOTSTÅNDSAKTIGT MOT NEDBRYTNING.

Din hälsa

KAN PÅVERKAS NEGATIVT

»**DET ÄR NÄR DU ANDAS** in asbestfibrerna som din hälsa påverkas. Via din inandningsluft tar de små fibrerna sig in i lungorna eller till andra organ som till exempel magen. Ju tunnare fibrerna är desto längre in kroppen tar de sig. Fibrerna kan inte tränga sig in genom huden. Men om det hamnar på dina kläder finns risk att du senare andas in dammet. Till skillnad mot många andra föroreningar stannar asbest kvar länge i kroppen eftersom det är motståndskraftigt mot nedbrytning. Till exempel kan kroppen bryta ner både glasull och stenull.

ASBEST ORSAKAR ett antal sjukdomar. Varje år insjuknar till exempel mellan 110 och 120 personer i Mesoteliom, en speciell cancer

i lungsäck eller bukhinna. Cancern har en hundraprocentlig dödlighet. Det här rör sig oftast om gamla synder, det vill säga de som drabbas hittills har i de allra flesta fall utsatts innan förbudet. Sjukdomen tar nästan alltid minst 20 och 30 år att utveckla. Det kan även ta längre tid. Det räcker med små mängder för att få den här cancern.

DET INNEBÄR att de allra flesta som drabbats av Mesoteliom* i Sverige är födda innan 1955. Om vi tillsammans är uppmärksamma på asbest behöver ingen av oss drabbas av sjukdom på grund av asbest igen.

PLEURAPLACK ÄR EN ANNAN förändring som drabbar de som arbetat med asbest. Asbest-

FAKTA / Asbest har använts långt tillbaka i historien. **Att det kunde vara skadligt för hälsan har också varit känt sedan i början av 1900-talet.** Det man inte visste var hur skadligt det var. Sedan 50-talet och början på 60-talet finns den kunskapen. I mitten av 50-talet börjades materialet användas frekvent i Sverige. Först på 70-talet kom larmrapporter i Sverige om att de som arbetade med asbest drabbades av olika sjukdomar, varav flera dödliga.

FOTO: PONTUS GRÄNS

fibrerna bildar ärr på lungsäcken. Det syns till exempel på lungröntgen som förtjockningar. Pleuraplack ger vanligen inga besvär, men är ett tecken på att personen har andats in asbest.

ANDRA SJUKDOMAR som drabbar dem som utsatts för asbest är asbestos. Det är en dammlungesjukdom som liknar stendammlunga och förutsätter stor exponering. Det är få som idag

får den diagnosen. Lungcancer är ytterligare en sjukdom. Båda de här sjukdomarna kan vara dödliga. Rökning och asbest ökar risken för lungcancer. Det finns dock inget sådant samband mellan rökning och mesoteliom. ○

*Sannolikt finns det ett fåtal som får mesoteliom av andra orsaker än asbest, vilka vet man inte, fränsett ett sällsynt mineral "erionit".

”PRODUKTER OCH MATERIAL TILLVERKADE UTANFÖR EU KAN INNEHÅLLA ASBEST.

VAR VAKSAM PÅ FÖLJANDE STÄLLEN OCH PLATSER!

- * I hus och fartyg byggda före 1982. Dock är ämnet tillåtet i övriga världen så produkter och material tillverkade utanför EU kan innehålla asbest. Var alltid extra kritisk om du arbetar med renovering och ombyggnad av de så kallade miljonprogramshusen – här användes det mycket.
- * Asbest kan ha sprutats direkt på till exempel tak, men kan också ingå i eller vara en del av andra material. ○

TILL DET HÄR HAR ASBEST ANVÄNTS:

- * Brandskydd, värmeisolering, kondensisolering, bullerdämpning, armering, alkaliskydd, fyllmedel.

EXEMPEL PÅ VAR:

- * Hus, byggnader, anläggningar och fartyg. Till exempel i tak, väggar, golv, pannor, kakelugnar, skorstensanslutningar, dörrar, ventilationskanaler, tilluftskanaler, rör, gnistskydd och skivor.

EXEMPEL PÅ MATERIAL DÄR ASBEST KAN INGÅ:

- * Lim, kakelfix, bruk, plast, cement, väv, isoleringsmassa, papp, kitt, spackel, garn, pluggar, puts och färg. ○

STÖRSTA RISKERNA

för

FASTIGHETS:

MEDLEMMARNA I FASTIGHETS blir framförallt utsatta när någon av misstag råkat skada en gammal isolerad rörledning eller att någon kanske har borrar i en branddörr. Då kan asbest frigöras och fibrerna börjar flyga omkring. Det finns även asbest på insidan av gamla klaffventiler som vittrat sönder. Fastighetsskötare som gör lättare reparationer kan komma i kontakt med asbest när de borrar i gammal kakelfog och fix. Vid byte av toalettstol och borring i äldre golvmaterial finns också risker. Det är också vanligt med skador i soprum. Sopkärnen skadar eternitskivan då man kör in tunnorna och de stöter mot eternitväggen. Även vid invändig städning av parkeringsdäck föreligger en viss risk för asbest.

BYGGNADS:

BYGGNADSRARBETARNA har många yrkesgrupper inom sitt förbund som kommer i kontakt med asbest. Oftast är riskerna störst

FAKTA / VVS-arbetarna, de som arbetar med glas och plåt, sanerare, isolerarna och rivarna är några exempel på grupper som i princip dagligen kan stöta på asbest.

Blitt yrke

i de så kallade ROT-projekten. Byggarna, träarbetarna, VVS-arbetarna, de som arbetar med glas och plåt, sanerare, isolerarna och rivarna är några exempel på grupper som i princip dagligen kan stöta på ämnet. *Se mer på sidan 8 i faktarutan "Var vaksam..."*. Specifika fall där medlemmarna ofta möter asbest är i badrum, i fönster och isolering. Det kan finnas i kakelfix, lim och under plastgolv.

ELEKTRIKERNA:

KOMMER I KONTAKT med asbest framför allt i samband med renovering och ombyggnad. Elektriker plockar bort elsystemet i hus och byggnader. Här finns alltid en risk. Specifika områden är rörisolering och rörböjar. Men elektrikererna kan också utsättas när andra yrkesgrupper river. *Se mer på sidan 8 i faktarutan "Var vaksam..."*. Asbestrisk finns också vid byte av elkomponenter. Bakom till exempel elmätare och elcentraler sitter inte sällan eternitplattor.

SEKO

MEDLEMMARNA INOM SEKO kan komma i kontakt med asbest inom sjöfart, telekommunikation, järnvägen, energibranschen samt i vissa fall när man arbetar som maskinförare.

SJÖFART:

FARTYG KAN VARA mer eller mindre fulla med asbest. De sitter till exempel i väggar, tak och i olika typer av isoleringar. Alla yrkesgrupper kan utsättas.

Framför allt är isoleringar i maskinrum och på bildäck problematiska. Även reservdelar som kommer från länder där förbud saknas. Det kan handla om packningar och bromsband med mera som ofta innehåller asbest.

TELEBRANSCHEN:

TIDIGARE VAR DET VANLIGT att "banda" kablar på vattenledningsrör i källarna. Dessa innehåller asbest, framför allt krökarna. Inte allt för sällan har också dessa gått sönder. **Många →**

”VAR ALLTID EXTRA KRITISK OM DU ARBETAR MED RENOVERING OCH OMBYGGNAD AV DE SÅ KALLADE MILJONPROGRAMSHUSEN – HÄR ANVÄNDES DET MYCKET.

→ äldre elmätare är monterade på eternitskivor. Nya mätare har ofta monterats på den gamla skivan. Brandtätningar innehåller asbest.

JÄRNVÄGEN:

I SIGNALSTÄLLVERK finns ibland eternitskivor på väggarna där elkompenerter sitter. Man kan också stöta på gamla isolskarvar i rälsen. De flesta av dessa är dock utbytta.

ENERGI:

ÄVEN HÄR FÖREKOMMER eternitväggar i ställverk och man kan även utsättas för risk för asbestexponering vid underhåll av fjärrvärme.

MASKINFÖRARE:

KAN KOMMA I KONTAKT med asbest vid rivning av anläggningar och fastigheter.

MÅLARNA

MÅLARNA UTSÄTTS framför allt när de arbetar tillsammans med andra yrkesgrupper i byggbranschen. Om inte asbestmaterial sanerats på rätt sätt vid en ombyggnad eller renovering utsätts även målarna för det här dammet.

Se mer på sidan 8 i faktarutan "Var vaksam..."

Målare kan också utsättas för asbestdamm när de till exempel målar en trasig rörisolering. Även när eternitplattor bearbetas genom till exempel slipning, högtryckstvätt eller att de dammas av, innan målning kan målarna utsättas för asbestpartiklar. ○

”Jag är mer uppmärksam på min arbetsmiljö idag”

Daniel Malmqvist arbetar som elektriker på företaget Imtech i Alingsås. Han utsattes för asbest för några år sedan. Han är inte orolig för sin hälsa, men händelsen blev en tankeställare. Numera är han mer uppmärksam på sin arbetsmiljö.

» **ETT MILJONPROGRAM** skulle renoveras. Allt förutom själva huskropparna revs. Elektrikerna plockade bort allt det elektriska, det vill säga tog bort gammal kabel, samtidigt som rivarna rev. De var effektiva och hade flyt. Det var mycket damm. Efter ett tag uppdagades att det fanns asbest i fönsterfoggen som plockades bort. Det innebar att alla som vistades i husen

”Varje dag utförs värdefulla arbetsuppgifter av människor vars villkor är så usla att det är svårt att tro att det är Sverige vi pratar om. Det är papperslösa som sanerar asbest utan skyddsutrustning.”

ARBETARBLADET 26 OKTOBER 2011

hade andats in asbestdamm under en dag. Arbetet stoppades och det blev sanering. Orsaken till att de utsattes berodde på att byggfirman hade slarvat med att göra en ordentlig inventering innan renoveringen startat. De anställda själva kan omöjligt känna till om det finns asbest utan måste lita på att det görs kontroller innan. Elektrikern Daniel Malmqvist var en av dem som utsattes.

– De ansvariga bad om ursäkt. Vi blev kallade till ett stormöte där de förklarade vad som hade hänt, säger han.

HAN FICK OCKSÅ göra en lungröntgen. Om det skulle bli förändringar längre fram är det bra att veta att hans lungor var friska då det hände. Det tar lång tid innan effekterna visar sig. Daniel Malmqvist tyckte att det var jobbigt precis när det hände, pratade en del med arbetskamrater och anhöriga, men är idag inte särskilt orolig över sin hälsa. Inte heller har han tappat förtroendet för de som ska ha kontroll över arbetsmiljön, utan litar på att det blir gjort. Han har dock blivit mer vaksam på sin arbetsmiljö och är försiktigare. Det gäller asbest, men även annan typ av damm.

– Damm ett stort problem för oss. Numera är jag mer alert att koppla in dammfällan, säger han.

HAN TYCKER det är viktigt att själv vara uppmärksam på brister och att inte vara rädd för att ifrågasätta. Dessutom anser han att det är viktigt att alla hjälps åt att hålla koll, de äldre måste också dela med sig av sina erfarenheter kring risker med damm. ”Det är upp till oss”. Men ibland hinner de ändå inte göra på rätt sätt.

– Den största orsaken till slarv är stress. Då hinner vi inte alltid tänka efter och det är ju inte bra, säger han. ○

”VID MINSTA MISSTANKE SKA MAN BEGÄRA ETT PROV. DET ÄR BÄTTRE ATT MAN KOLLAR EN GÅNG FÖR MYCKET ÄN EN GÅNG FÖR LITE.

SKYDDS-
OMBUD

”Våga vara besvärlig och ha fel om asbest”

Cecilia Samuelsson tycker att det är viktigt att få bort rädslan för att ställa krav på asbestundersökning. Även om misstanken visade sig vara fel har man ändå gjort rätt.

» **CECILIA SAMUELSSON** är både lokalt och regionalt skyddsombud för Fastighets. Medlemmarna är oftast fastighetsskötare och städare. Då och då stöter hon på asbest i samband med sitt uppdrag. Det kan till exempel handla om byte av en gammal spis

”Vi får rapporter från våra medlemmar om att uppdragsgivarna kringgår de strikta regler som gäller för asbestsanering. De tar in utländska företag som sanerar över en helg, väldigt snabbt och ofta slarvigt, säger Hans Tilly, dåvarande ordförande för Byggnadsarbetarförbundet.”

ARBETMILJÖFORSKNING.SE 21 FEBRUARI 2011

eller handfat. Vid bytet kanske man måste borra i kakel som kan innehålla asbest. Hon märker att medlemmar är rädda för att ta upp det här med asbest.

–De kanske misstänker att det finns asbest men vågar inte nämna något eftersom de inte är helt säkra, säger hon.

NYLIGEN STÖTTE HON på en medlem som hade gått och oroat sig för asbest i ett pannrum under flera år, men som inte vågade säga något eftersom han var rädd för att mista sitt arbete. Senare visade det sig att hans oro var berättigad, ett prov visade att det fanns asbest i rummet och arbetet stoppades. Hon tycker det är viktigt att få bort den här rädslan.

–Vid minsta misstanke ska man begära ett prov. Det är bättre att man kollar en gång för mycket än en gång för lite, säger hon.

ÄVEN OM ENS MISSTANKE är fel, att det inte fanns någon asbest, så har man ändå gjort rätt. Man är inte besvärlig utan bara rädd om sin och andras hälsa. Eftersom det inte går att se asbest med blotta ögat så måste man ta ett prov för att vara säker. Inte ens experterna kan alltid avgöra. Enligt Cecilia Samuelsson är rädslan för att bli av med sitt arbete eller bli utsatt med repressalier om man ställer krav vid asbest vanligt. Men den är ogrundad. Hennes erfarenhet vid misstanke om asbest eller om det faktiskt finns asbest är snarare att arbetsgivarna är väldigt tillmötesgående, i de flesta fall. ○

STRÄNGA REGLER

OM ASBEST- HANTERING

Eftersom asbest är så farligt finns det stränga regler om hur det ska tas om hand. Innan en byggnad, hus, anläggning eller båt ska renoveras eller byggas om måste fastighetsägaren eller ägaren göra en undersökning eller inventering.

» Misstänker man att det finns asbest måste man ta ett prov.

Upptäcker man asbest måste området saneras på ett säkert sätt. Innan renovering ska all asbest tas bort och saneras eller inkapslas och märkas på rätt sätt.

Det är bara företaget med tillstånd från Arbetsmiljöverket som får asbestsanera. Innan saneringen ska företaget göra en anmälan med en omfattande beskrivning vad som ska göras till Arbetsmiljöverket.

Det förekommer en hel del fusk i samband med asbestsaneringar. Hur omfattande fusk det är det ingen som känner till. ○

”ASBEST KAN FINNAS I LIM, KAKELFIX, BRUK, PLAST, CEMENT, VÄV, ISOLERINGSMASSA, PAPP, KITT, SPÄCKEL, GARN, PLUGGAR, PUTS OCH FÄRG.

”Stöter på då och då”

Bland de stora byggföretagen finns en stor medvetenhet om riskerna med asbest, men vi möter också mycket slarv. Vissa aktörer i branschen har varken rätt utrustning eller rätt kunskap. Det säger Jimmy Sundberg, asbetsanerare på Industri & Skadesanering AB.

» **I EN KÄLLARE** i ett bostadshus pågår en sanering av asbest. När hyresgästerna har ställt in saker i sina förråd har de råkat stöta till asbesten i taket. Nu måste alla saker rengöras. Dessutom måste hela förrådet dammsugas. Sedan ska asbesten i taken inkapslas och märkas så det tydligt framgår att här finns det asbest. Jimmy Sundberg och hans kollega arbetar för fullt. Dammet har hamnat i själva lädorna och det är inte helt enkelt att få bort allt.

– För att inte dammet ska spridas utanför förrådet är området inkapslat med plast. Arbetsområdet sätts också i undertryck för

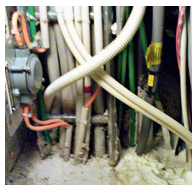
dammet inte ska spridas till andra utrymmen, säger han.

DE MÅSTE OCKSÅ GÅ IGENOM en trestegssluss.

I ett av slusstegen byter de om och sätter på sig speciella skyddskläder och tryckluftsmask, i vilken de får ren andningsluft. Luften inne i arbetsområdet renas med en ventilator utrustad med Hepafilter.

Enligt Jimmy Sundberg är de stora byggföretagen ofta medvetna om riskerna med asbest. De ställer krav i sina upphandlingar på att de som ska utföra saneringen har rätt kunskap och rätt utrustning. Men emellanåt stöter Jimmy Sundberg på undermåliga saneringar. Nyligen fick de göra rent tre lägenheter efter att ett byggföretag hade renoverat ett badrum med asbest. Dammet hade spridit sig i ventilationen till de andra bostäderna.

– Det här företaget hade tillstånd att göra en asbetsanering och uppgav att de hade

”Renoveringsvägen innebär att det rivs i tonvis med gammal asbest på ett hälsovådligt sätt. Ofta av okunnighet. Men en avsevärd del, uppemot hälften enligt seriösa saneringsfirmor, är direkt fusk.”

ARBETARSKYDD 7 DECEMBER 2010

dåliga jobb

FOTO: PONTUS GRÄNS

utfört massor av sådana arbeten. Men när vi kollade hade de aldrig någonsin gjort en anmälan till Arbetsmiljöverket, vilket de måste, säger han.

IBland, tror han, att det slarvas på grund av okunskap om hur farligt det är. ”Man chansar.” I andra fall kan det bero på att det sitter dolt.

För att skapa förändring och få säkrare saneringar och arbetsplatser är det nödvändigt att alla aktörer ställer högre krav. I de här sammanhangen är planering a och o.

– Högre krav och fler kontroller på de företag som sysslar med asbestsaneringar är också ett måste, säger han. ●

”TÄNK EFTER FÖRE. VI HAR IDAG BRA KUNSKAPER FÖR ATT FÖREBYGGA EXPONERING AV ASBEST – DÄREMOT GÅR DET INTE ATT REPARERA SKADORNA I EFTERHAND.

KONTAKTA FÖLJANDE OM DU MISSTÄNKER ASBEST:

- * Vänd dig till din arbetsgivare om du misstänker asbest.
- * Om du arbetar på ett bygge eller en ombyggnad kan du och din arbetsgivare tillsammans kontakta den som har samordningsansvar för arbetsmiljön.
- * Du kan även få hjälp och stöd av ditt skyddsombud.
- * Eller så kontaktar du någon annan i din fackliga organisation för att få hjälp.
- * Vid minsta misstanke om asbest begär att din arbetsgivare tar ett prov. Får du inte gehör för din begäran tveka inte att snabbt kontakta ditt skyddsombud eller någon annan i din fackliga organisation.

BRA ATT VETA OM ASBEST

- Du har en laglig rätt att arbeta säkert och får inte utsättas för asbest. #ARBETSMILJÖLAGEN
- Din arbetsgivare är ansvarig för din arbetsmiljö. Denne ska alltid göra en riskbedömning innan du börjar arbeta på en arbetsplats.
- En fastighetsägare ska alltid ha gjort en inventering innan till exempel renovering.
- Det kan ta mellan en timme till ett dygn att få reda på resultatet av ett asbestprov.

- Att sanera asbest kräver speciell utbildning och företaget måste vara godkänt av Arbetsmiljöverket.
- I Arbetsmiljöverkets AFS 2006:1 finns detaljerade regler om asbest och hur asbest ska tas om hand.
- Tänk efter före. Vi har idag bra kunskaper för att förebygga exponering av asbest – däremot går det inte att reparera skadorna i efterhand.
- Vill du veta mer:
www.av.se/teman/asbest/
- Tipsa gärna din arbetsgivare om hur en seriös upphandling av asbestsanering ska gå till. Använd gärna IVL:s underlag. Sök på: www.bygg.org

KÄLLOR:

Elinstallatören nummer 9/2012 Intervju med Mikael Södergren vd på Industri & Skadesanering.
Intervju med Anders Englund, Tidigare chefsläkare Bygghälsan samt avdelningschef Arbetsmiljöverket.
Intervju med Bengt Järholm, Professor, överläkare, Umeå universitet.
Asbest Arbeta på rätt sätt Prevent 2009. *Asbest* Arbetsmiljöverket. *Asbestriivning pågår* Bygghälsan 1986.

fackförbund
i samverkan